

ALGUNES TROBALLES
ARQUEOLÒGIQUES ALS VOLTANTS
DE LA VILA DEL VENDRELL

GEMMA SABATÉ I PIQUÉ

L'inventariat i catalogació dels materials arqueològics dipositats als magatzems del Museu del Pardo de la vila del Vendrell ha portat a l'estudi preliminar d'un important jaciment d'època romana, del qual es dona notícia de tres peces de característiques excepcionals: una lastra campana, una placa arquitectònica i un segell sobre tègula.

ALGUNES TROBALLES ARQUEOLÒGIQUES ALS VOLTANTS DE LA VILA DEL VENDRELL

L'any 1987, amb motiu de l'inventariat i catalogació de tot el material fins ara guardat al magatzem del Museu del Pardo (el Vendrell, Baix Penedès) ens va cridar l'atenció la gran quantitat de material d'època romana trobat en un lloc molt prop del Vendrell. Per comprovar directament l'emplaçament de les troballes ens vam desplaçar allí, trobant en superfície i als marges una placa arquitectònica que representa el bust d'una dona i un fragment de «tègula» amb segell en molt bon estat.

Mentre estàvem estudiant la placa arquitectònica ens van arribar notícies que al Museu de la Bisbal del Penedès es conservava una altra placa que, en principi, segons les referències inicials, era de característiques similars. Feta la comprovació de la peça vam veure que es tractava d'una «lastra Campana» en bastant bon estat de conservació, i que s'havia trobat al mateix lloc que les anteriors peces.

LASTRA CAMPANA (fig. 1)

Segons l'estudi de Xavier Dupré,⁽¹⁾ les lastres Campana són «bàsicament plaques de revestiment arquitectònic i corresponen al que es coneix com terracuites arquitectòniques (...)

Aquestes terracuites tenien la funció de decorar les parts de la coberta dels edificis sagrats (...) Presentaven una decoració pictòrica, a base de colors molt vius (...)» i ens diu també que «reben el nom del marquès de Campana, qui les va recopilar i estudiar».⁽²⁾

Tortorella⁽³⁾ ens diu que les lastres Campana apareixen en època tardo-republicana i que el seu ús s'estén també al recobriment de parets, interiors i exteriors, d'edificis públics no religiosos i de construccions privades.

Xavier Dupré, citant Tortorella,⁽⁴⁾ ens diu: «la presència de lastres Campana fora de la península itàlica és quelcom excepcional, la qual cosa ha portat a acceptar la idea que aquestes produccions no foren mai objecte d'exportació...».

Aquí a Catalunya, de moment, només n'existeixen tres més, de lastres Campana, dues conservades al Museu Nacional Arqueològic de Tarragona (de procedència desconeguda l'una i l'altra del Passatge Cobos a Tarragona) i una provisionalment al Servei d'Arqueologia de la Generalitat a Tarragona (segons ens diu Xavier Dupré), la qual té més rellevància per a nosaltres, a causa que va ser trobada al jaciment de la vila del Vilarenc (Calafell) dins la mateixa comarca que el Vendrell, i que la situen en època tardo-republicana.

La lastra Campana de la Bisbal del Penedès representa dues figures femenines vestides amb el tradicional «chiton» (tipus de vestit) que sembla que ballin al voltant d'un canelobre de quatre pisos. Cadascuna de les noies agafa una cinta que surt del canelobre. Aquesta lastra és igual a un exemplar que es troba al Museu Gregorià-Etrusc del Vaticà (Roma)⁽⁵⁾ però que té alguns detalls diferenciats:

- Part superior: en l'exemplar del Vaticà aquesta part està trencada i no es pot endevinar quin tipus d'ornamentació podria haver tingut; en el de la Bisbal, que es troba més sencera, es poden apreciar una successió de borles de formes ametllades.

- Part inferior: en l'exemplar del Vaticà, la part inferior és una colla de palmetes; en el de la Bisbal aquestes són més

arrodonides i amples, encara que a causa que està molt desgastada no es pot apreciar amb tota la claredat necessària.

- Canelobre central: les cintes del canelobre de l'exemplar de la Bisbal són més curtes.

- Les dues noies estan més senceres en l'exemplar de la Bisbal i podem apreciar el seu pentinat, que consisteix en el cabell agafat al darrera, deixant-ne caure uns quants al davant.

Mides de la peça:

alçada: 35'5 cm.

ample: 33'3 cm.

gruix: 2'5 cm./3'3 cm.

PLACA ARQUITECTÒNICA (fig. 2)

Les plaques arquitectòniques són tot tipus de terracutes que s'utilitzen com a revestiment de les parets dels edificis, tant

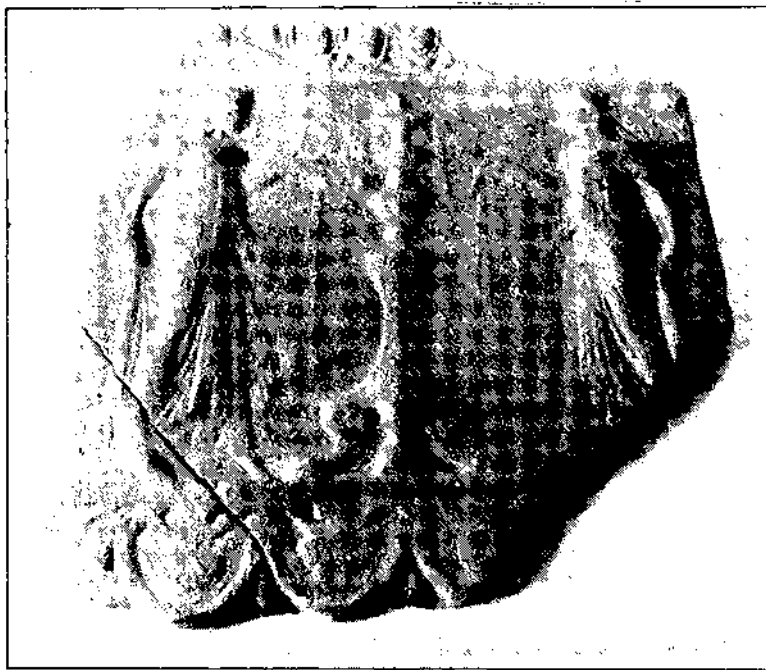

Fig. 1 - Lastra campana.

públics com privats.

En realitat, a la nostra, l'anomenem així, en general, perquè no coneixem la seva funció exacta i està en espera de nous estudis més amplis.

És un relleu que representa el bust d'una dona, de la qual només veiem fins al coll i part de dues trenes (el cap ha desaparegut). La pasta és de color beix rosat, molt porosa i té molt de desengreixant. La factura sembla bastant arcaica.

Havent consultat diferents investigadors, es va pensar que no fos una antefixa (peça decorativa que es posava a les teulades) d'un edifici públic o particular, però el fet que no hi hagi restes de construccions al lloc on va ser trobada ens fa ser prudents sobre aquesta afirmació.

Una altra possibilitat, també hipotètica, és que fos una estela funerària d'alguna indígena. Diem indígena perquè el fet que porti trenes fa la impressió d'una dona germànica, ja que la dona romana no utilitzava aquest tipus de pentinat. L'únic problema és que la peça sembla de factura romana, i ens ho

Fig. 2 · Placa arquitectònica.

reafirma el fet que on va ser trobada tot el material és romà.

Mides de la peça:

alçada (trencada): 10'3 cm.

ample màx.: 15'1 cm.

ample min.: 12'3 cm.

gruix: 3'2 cm./1,2 cm.

Dipositada al Museu Municipal del Pardo (el Vendrell, Baix Penedès).

TÈGULA (fig. 3)

La tègula és una teula plana que, juntament amb una altra anomenada ímbrex (teula semicircular), formen la teulada.

Fragment de tègula amb segell. La pasta és de color gris verdós, molt porosa i allisada en la part superior, on es troba el segell.

Al segell, hi posa: T. PAETI. Malgrat que estigui trencat pel lloc de la T és molt possible que sigui el nom complet, ja que

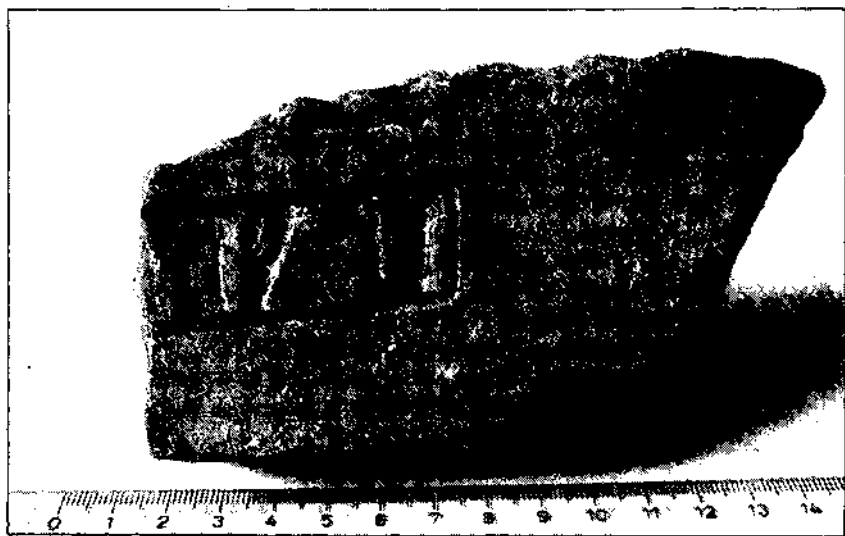

Fig. 3 - Tègula.

consta del Praenomen (avui el nom) i el Nomen (avui el cognom). Així seria possiblement T(itus) PAETI(us) i devia ser el «figulus» (ceramista) que feia les peces.

Mides de la peça:

- Tègula: alçada: 13'9 cm.
- ample: 7'3 cm.
- gruix: 2'7 cm.

Segell: llargada (trencada): 5'5 cm.
 ample: 2'2 cm.

Dipositada al Museu Municipal del Pardo (el Vendrell, Baix Penedès).

Agraïm la col·laboració de l'alcalde de la Bisbal del Penedès, de Josep Lluís Pascual, Ernest Benito i Anna Sabanés, i també de Ferran Quesada, fotògraf.

ACLARIMENT

D'una forma voluntària no s'ha fet menció exacta de l'emplaçament del jaciment arqueològic d'on procedeixen les peces estudiades ja que, els darrers anys, les excavacions furtives a les comarques de Tarragona han malmès gran nombre de jaciments no del tot excavats, com és aquest cas. Malgrat això, al Museu del Pardo del Vendrell hom podrà ampliar aquesta informació a qui ho desitgi.

NOTES:

- (1) DUPRÉ, X. Tres fragments de lastra «campana» a Tarragona. «Butlletí Arqueològic de Tarragona». 1982-1983, núms. 4 i 5. Època V. Pp. 141-153.
- (2) CAMPANA, G.P. «Antiche opere in plastica discoperte, raccolte e dichiarate». Roma 1842. Citat per DUPRÉ, X. a *Tres fragments...* op. cit., pàg. 143, nota 3.
- (3) TORTORELLA, S. «Le lastre Campana. Società romana e produzione schiavistica II. A Merci, Mercati e scambi nel Mediterraneo. Editorial Laterza 1981. Pp. 219-235.
- (4) Vegeu nota 8, pàg. 145 de DUPRÉ, X. *Tres fragments...* op. cit.
- (5) DUPRÉ, X. *Tres fragments...* op. cit., pàg. 144, fig. 2.